



Κυπριακή
Εθνική Επιτροπή
UNESCO

Οργανισμός των
Ηνωμένων Εθνών για την
Εκπαίδευση, την Επιστήμη
και τον Πολιτισμό



Κατάλογος Έκθεσης
Λευκαρίτικο Κέντημα
Τρόποι και Μετατροπές

Γενική εποπτεία – Συντονισμός
Πάυλος Παρασκευάς

Εκδοτική επιμέλεια
Δρ Αντιγόνη Πολυνείκη

Γλωσσική επιμέλεια
Έλλη Χατζηγεωργίου

Σχεδιασμός του εντύπου
Δρ Αντιγόνη Πολυνείκη

Εικαστική επιμέλεια της Έκθεσης
Νίτσα Χατζηγεωργίου

Εμπειρογνώμονας
Ανδρούλα Χατζηγιασεμή

Χορηγός της Έκδοσης
Ίδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης

Έκδοση
Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO

Φωτογραφίες έργων
Louca Studios

Εκτύπωση
Cassoulides Masterprinters

@ 2015, Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO

Λευκωσία, 2015

ISBN 978-9963-0-0173-6

Λευκαρίτικο Κέντημα: Τρόποι και Μετατροπές Αναζητώντας την ανα-βίωση, την ανα-ποίηση και τη μετα-τροπία στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς

Κατάλογος Έκθεσης Συμμετεχόντων/Συμμετεχουσών στο Θερινό Εργαστήρι της Κυπριακής Εθνικής
Επιτροπής UNESCO για Καλλιτέχνες και Δημιουργούς (3-6/9/2015, Λεύκαρα).



Οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, ως το αρμόδιο Τμήμα για την ανάπτυξη, προβολή και διάδοση του πολιτισμού της Κύπρου, ήταν από την πρώτη στιγμή συμπαραστάτης και κύριος υποστηρικτής των προσπαθειών της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO για υλοποίηση των συμβατικών υποχρεώσεων που απέρρεαν από την υπογραφή της Σύμβασης της UNESCO για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ).

Συνεχίζοντας άοκνα την προσπάθεια για στήριξη και προβολή του πολιτισμού, στον οποίο συμπεριλαμβάνεται και η ΑΠΚ, σε συνεργασία με την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO, προσπαθούμε να προβάλλουμε διεθνώς τα στοιχεία που έχουμε ήδη εγγράψει στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Επιπρόσθετα, καταβάλλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για περαιτέρω καλλιέργεια και διατήρηση των στοιχείων αυτών ως μέρος της άυλης πολιτιστικής μας κληρονομιάς και στις νέες γενιές, διότι είναι σημαντικά και μοναδικά στοιχεία της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Παράλληλα, προγραμματίζουμε την υιοθέτηση ξεχωριστών μέτρων οικονομικής στήριξης από το οικονομικό έτος 2016 όσων φορέων εργάζονται για τα στοιχεία που έχουν εγγραφεί στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και αναπτύσσουν δράσεις σε συνεργασία με την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO.

Σε ό,τι αφορά στο λευκαρίτικο κέντημα, το οποίο εντάχθηκε στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της ΑΠΚ της UNESCO το 2009, αναφέρουμε ότι ο Δήμος Λευκάρων έχει αναπτύξει πλήθος δράσεων και ενεργειών σε συνεργασία με την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO, εκπληρώνοντας τις συμβατικές του υποχρεώσεις με τον καλύτερο τρόπο. Το Θερινό Εργαστήρι «Λευκαρίτικο Κέντημα: Τρόποι και Μετατροπίες» (2015) θα ήταν αδύνατο να υλοποιηθεί χωρίς την ενεργό συμμετοχή

του Δήμου Λευκάρων, αλλά και τη συμμετοχή του Συνδέσμου Παραγωγής και Προβολής Λευκαρίτικου Κεντήματος. Το τρίτο θερινό εργαστήρι που υλοποιήθηκε στα Λεύκαρα τον Σεπτέμβριο του 2015 είναι ένα από παράδειγμα συνεργειών της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO με φορείς που προωθούν την ΑΠΚ. Το Θερινό Εργαστήρι έδωσε την ευκαιρία σε κεντήτριες των Λευκάρων και σε Κύπριους εικαστικούς δημιουργούς να μεταδώσουν και να μεταλάβουν κάποιες από τις γνώσεις και τα μυστικά της τέχνης αυτής, αντίστοιχα.

Ευχαριστώ θερμά όλους και όλες όσους/όσες συνέβαλαν στην ευδόωση των στόχων του Εργαστηρίου, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την Ομαδική Έκθεση Καλλιτεχνών (30/10/2015 - 8/11/2015) και την έκδοση του Καταλόγου που έχετε στα χέρια σας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζω στη δρα Αντιγόνη Πολυνείκη, η οποία συντόνιζε το όλο πρόγραμμα, τον Δήμαρχο Λευκάρων και τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου Λευκάρων, την Πρόεδρο και τα μέλη του Συνδέσμου Παραγωγής και Προβολής Λευκαρίτικου Κεντήματος, τις κεντήτριες, την εμπειρογνώμονα κα Ανδρούλα Χατζηγιασεμή, την εικαστικό κα Νίτσα Χατζηγεωργίου για την εικαστική επιμέλεια της έκθεσης, το Τμήμα Αρχαιοτήτων για την άδεια χρήσης της Οικίας Πάτσαλου, την Έδρα UNESCO του Πανεπιστημίου Λευκωσίας και το Κέντρο Ραδιοτηλεοπτικών Παραγωγών Mediazone του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, τους/τις εικαστικούς δημιουργούς που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα, καθώς και το Ίδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης που συνέβαλε οικονομικά στην έκδοση του Καταλόγου.

Παύλος Παρασκευάς

“ [...] Τα Λεύκαρα, είναι γνωστά για ένα πλούσιο και περίτεχνο είδος κεντήματος με βελονιά χαρακτηριστική της περιοχής σε χοντρό υφαντικό τοπικό βαμβακερό ύφασμα ...”

Mrs E. A. Lewis, A Lady's Impressions of Cyprus in 1893, Remington and Company LTD, London, 1894.

Η αναφορά της περιηγήτριας Mrs E. A. Lewis δεν είναι η μοναδική. Η παράδοση της κεντητικής τέχνης στα Λεύκαρα ανάγεται στον 14ο αιώνα. Στην πορεία του χρόνου εντοπίζονται επιδράσεις από ντόπιες τεχνικές, κεντήματα Βενετσιάνων ευγενών (υπό την κυριαρχία των οποίων βρισκόταν το νησί μέχρι τον 16ο αιώνα), αρχαιοελληνικά και βυζαντινά γεωμετρικά μοτίβα.

Το λευκαρίτικο κέντημα θα λέγαμε ότι αποτελεί συνδυασμό καλλιτεχνικής έκφρασης και κοινωνικής πρακτικής, καθώς ήταν για αιώνες η κυριότερη ενασχόληση των γυναικών στο χωριό, οι οποίες δημιουργούν ακόμη τραπεζομάντιλα, πετσέτες και άλλα κεντήματα υψηλής αξίας, καθισμένες στα στενά δρομάκια του χωριού ή σε εσωτερικές αυλές. Αποτελεί παράδοση που περνά από γενιά σε γενιά εδώ και αιώνες. Το χειροποίητο λευκαρίτικο κέντημα αντανάκλα αισθητικές και κοινωνικό-οικονομικές αξίες, παρέχοντας στις γυναίκες των Λευκάρων την αίσθηση της συνέχειας αλλά και της ταυτότητας. Επιπλέον, αποτελεί σημείο αναφοράς της οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας του χωριού, επειδή η παραδοσιακή αυτή τέχνη και τα προϊόντα της φθάνουν μέσω του εμπορίου σε όλη την Ευρώπη και πέραν από αυτή, στην πάροδο του χρόνου.

Η διοργάνωση του Θερινού Εργαστηρίου, το οποίο διεξήχθη με πρωτοβουλία της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO και του Δήμου Λευκάρων στόχευε στο να συγκεντρώσει ενδιαφερόμενα άτομα στο ίδιο το χωριό - στον χώρο

δημιουργίας του παραδοσιακού αυτού κεντήματος, για να αλληλεπιδράσουν, να μάθουν κοντά σε έμπειρες κεντήτριες των Λευκάρων, και να δημιουργήσουν στη συνέχεια ένα σύνολο πρωτότυπων έργων. Το αποτέλεσμα και τα έργα του Εργαστηρίου αντικατοπτρίζουν και αξιοποιούν στοιχεία της τέχνης του λευκαρίτικου κεντήματος, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην προβολή και διατήρηση της παράδοσης, και, αφετέρου στη διεύρυνση και μετατροπή της σε νέα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά αγαθά.

Εκ μέρους της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO θα ήθελα να συγχαρώ τόσο τους διοργανωτές όσο και τις κεντήτριες και τους συμμετέχοντες/τις συμμετέχουσες που έκαναν πράξη αυτό που πρεσβεύει τόσο η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή όσο και η UNESCO, δηλαδή την προβολή και διατήρηση των μνημείων της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς για το μέλλον της ανθρωπότητας.

Η έκδοση που κρατάτε στα χέρια σας αποτελεί την καταγραφή του γεγονότος και αποτελεί ένα ακόμα επιπλέον εργαλείο για την προβολή των στόχων και αποτελεσμάτων του προγράμματος.

Λουκία Λοΐζου Χατζηγαβριήλ

Αγαπητοί φίλες και φίλοι,

Ως Δήμος Λευκάρων αγκαλιάσαμε από την πρώτη στιγμή τα προγράμματα της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO που εγκαινιάστηκαν τον Σεπτέμβριο του 2013 με το πιλοτικό πρόγραμμα εκμάθησης λευκαρίτικου κεντήματος και επαναλήφθηκαν το 2014 με κεντρική ιδέα την προστασία, προβολή, διάδοση και αξιοποίηση στοιχείων του λευκαρίτικου κεντήματος μέσω της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Φέτος, τα προγράμματα αυτά έφτασαν στο αποκορύφωμά τους με την εμπλοκή είκοσι δημιουργών από διάφορους καλλιτεχνικούς κλάδους. Τα δημιουργήματα των καλλιτεχνών μας αυτών τα παρουσιάζουμε στην παρούσα έκδοση με δικαιολογημένα, ομολογουμένως, υπερηφάνεια.

Γενικά, η τοπική κοινωνία των Λευκάρων και, ιδιαίτερα, οι κεντήτριες αισθάνονται υπερήφανες και βαθιά ικανοποιημένες που το λευκαρίτικο κέντημα αποτελεί πηγή έμπνευσης για τόσο πολλές και τόσο δημιουργικές δραστηριότητες στις οποίες συνέβαλαν και οι ίδιες ως δημιουργοί. Η σημασία που δίδεται στο λευκαρίτικο κέντημα από επίσημους φορείς της πολιτείας και την UNESCO, πιστεύουμε, εκτός των άλλων, ότι μπορεί να προβληματίσει τα νέα κορίτσια της κοινότητας και να τα προτρέψει να ασχοληθούν πιο συστηματικά με την εκμάθησή του, όπως έκαναν προηγουμένως οι μητέρες και οι γιαγιάδες τους.

Αξιοσημείωτες είναι και οι πολύ φιλικές σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στις κεντήτριες και τους/τις εκπαιδευόμενους/ες κατά τη διάρκεια των εργαστηρίων και της παραμονής των καλλιτεχνών στα Λεύκα. Στα θερινά εργαστήρια οι κεντήτριες και η περιρρέουσα ατμόσφαιρα συμβάλλουν καταλυτικά ως εμπειρίες για παροχή έμπνευσης στους/στις καλλιτέχνες/δημιουργούς.

Θέλω να σταθώ τώρα στην προοπτική του Κέντρου Χειροτεχνίας Λευκάρων και τη διαφαινόμενη συμβολή του στη διατήρηση των παραδοσιακών τεχνών, του κεντήματος και της αργυροχοΐας.

Η σημασία του λευκαρίτικου κεντήματος υπήρξε πάντοτε και εξακολουθεί να είναι καίρια για την πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των Λευκάρων. Ωστόσο, πρέπει να λεχθεί ότι διαφαίνεται σοβαρό πρόβλημα στη βιωσιμότητα της σπουδαίας αυτής οικοτεχνίας που θέτει σε κίνδυνο το μέλλον της, λόγω σημαντικής μείωσης του αριθμού των κεντητριών και παρατηρούμενης έλλειψης ενδιαφέροντος εκ μέρους των νέων κοριτσιών της κοινότητας να μάθουν να κεντούν.

Ο Δήμος Λευκάρων και η Εκκλησιαστική Επιτροπή Λευκάρων συναισθανόμενοι την ευθύνη για τη διατήρηση των παραδοσιακών τεχνών της κοινότητας, ίδρυσαν με σχέδια του τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως το Κέντρο Χειροτεχνίας Λευκάρων. Το συγκεκριμένο Κέντρο δημιουργήθηκε με στόχο τη διατήρηση, τη συνέχιση και ανάπτυξη της λευκαρίτικης παράδοσης στο κέντημα και την αργυροχοΐα.

Ήδη οι αίθουσες του Κέντρου διαμορφώθηκαν κατάλληλα, οι προθήκες του εμπλουτίστηκαν με επίλεκτα είδη κεντημάτων και αργυροχοΐας και το Κέντρο άρχισε να λειτουργεί σε καθημερινή βάση. Κεντήτριες του Συνδέσμου Κεντητριών Λευκάρων, καθώς και τεχνίτης αργυροχόος βρίσκονται στο Κέντρο για να επιδεικνύουν την τέχνη τους στο κοινό. Προκειμένου, όμως, το Κέντρο Χειροτεχνίας να διαδραματίσει το ρόλο του και να συμβάλει αποφασιστικά στη διατήρηση και διάδοση των παραδοσιακών αυτών τεχνών, θα πρέπει να λειτουργήσει, μεταξύ άλλων, και ως Εκπαιδευτικό Κέντρο Εκμάθησης του λευκαρίτικου

κενήματος και της αργυροχοΐας. Για να επιτευχθεί αυτό, χρειάζεται να γίνουν, κατά τη γνώμη μας, τα εξής:

α) η εργοδότηση σε μόνιμη βάση επίλεκτων κεντητριών και αργυροχόων (οι κεντήτριες, εκτός της επίδειξης και ξενάγησης για τους επισκέπτες, θα λειτουργούν και ως εκπαιδύτριες για όσες ενδιαφέρονται να μάθουν να κεντούν λευκαρίτικα).

β) η διεξαγωγή συστηματικών συναντήσεων σε εβδομαδιαία βάση σε όσες επιθυμούν να μάθουν την τεχνική του λευκαρίτικου κεντήματος από έμπειρες κεντήτριες,

γ) η διδασκαλία του λευκαρίτικου κεντήματος να προσφέρεται διαβαθμισμένα, ανάλογα με τα επίπεδα των ενδιαφερομένων,

δ) η παραγωγή κεντημάτων εκ μέρους των κεντητριών του Κέντρου (σε χρόνο που δεν γίνονται ξεναγήσεις ή μαθήματα) για εμπλουτισμό της συλλογής του Κέντρου ή / και για πώληση στο κοινό,

ε) η παραγωγή των κεντημάτων να γίνεται σύμφωνα με το «πρότυπο» του λευκαρίτικου ως προς τα σχέδια, τη δομή και τα χαρακτηριστικά του και να υπάρχει σφραγίδα γνησιότητας/πιστοποίησης,

στ) η επέκταση της προσφοράς διδασκαλίας του λευκαρίτικου κεντήματος από προσοντούχες κεντήτριες (κατόπιν εκπαίδευσης στο Κέντρο Χειροτεχνίας) στα Επιμορφωτικά Μαθήματα που προσφέρονται από το ΥΠΠ.

Ως Δήμος Λευκάρων έχουμε τη γνώμη ότι με τέτοιες ενέργειες μπορεί να ανατραπεί το υπάρχον αρνητικό κλίμα που υφίσταται με τη βαθμιαία μείωση του αριθμού

των κεντητριών και την έλλειψη ενδιαφέροντος για την εκμάθηση της κεντητικής εκ μέρους των νέων κοριτσιών.

Σάββας Ξενοφώντος

Το λευκαρίτικο κέντημα είναι ένα από τα πιο αξιόλογα χειροτεχνήματα που έχει να επιδείξει η λαϊκή τέχνη στην Κύπρο.

Αναπτύχθηκε στα Λεύκαρα από όπου πήρε και το όνομά του. Την εποχή της Ενετοκρατίας οι γυναίκες των Λευκάρων παρακολούθησαν και διδάχθηκαν νέα σχέδια, τα οποία αξιοποίησαν με τον δικό τους τρόπο και ανέπτυξαν περαιτέρω χάρη στη δεξιότητά τους. Τα σχέδια και οι ονομασίες τους είναι εμπνευσμένα από τη φύση και το περιβάλλον. Η ευρεία διάδοση του λευκαρίτικου κεντήματος είχε μεγάλη σημασία για το κοινωνικό και οικονομικό σύστημα του χωριού. Οι κεντηματέμποροι έφεραν νέες τάσεις και εμπειρίες. Σήμερα καταβάλλονται πολλές προσπάθειες, έτσι ώστε το λευκαρίτικο κέντημα να συνεχίσει να παράγεται.

Η επανένταξη της εκμάθησης του λευκαρίτικου κεντήματος στα σχολεία, πιστεύουμε ότι θα βοηθήσει στη διατήρηση και συνέχιση της παραδοσιακής αυτής τέχνης.

Μέσα στα πλαίσια αυτά, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO το 2013 έθεσε σε εφαρμογή ένα πιλοτικό πρόγραμμα εκμάθησης του λευκαρίτικου κεντήματος σε συνεργασία με τον Δήμο και τον Σύνδεσμο Κεντητριών. Σκοπός είναι να ενθαρρύνει την ανταλλαγή απόψεων γύρω από την προστασία, προβολή, διάδοση και αξιοποίηση του λευκαρίτικου κεντήματος, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και τη βιώσιμη ανάπτυξή της.

Μέσα από τα προγράμματα αυτά προβάλλεται η φιλοξενία, αναπτύσσονται δεσμοί και συνεργασία μεταξύ μαθητευομένων και κεντητριών, οι οποίοι συνεχίζονται. Η μεταβίβαση των γνώσεων για να δημιουργήσουν έργα που να αξιοποιούν στοιχεία της τέχνης του λευκαρίτικου κεντήματος

συμβάλλει στη διατήρηση της παράδοσης αλλά και στην μετατροπή της σε ένα νέο καλλιτεχνικό και πολιτιστικό αγαθό.

Τέλος, ευχή όλων μας είναι όπως η συνεργασία του Συνδέσμου Παραγωγής και Προβολής λευκαρίτικου κεντήματος με την Εθνική Επιτροπή UNESCO να συνεχιστεί με απώτερο σκοπό τη διατήρηση και συνέχιση της λαϊκής μας παράδοσης.

Μαργαρίτα Χαραλάμπους

Η συνειδητοποίηση της σημασίας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (ΑΠΚ), ως αναπόσπαστου και συνεκτικού στοιχείου της ταυτότητας των λαών, έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, λόγω των συνεχών προσπαθειών της UNESCO και της υιοθέτησης διεθνών συμβάσεων και εργαλείων για την ανάδειξη και τη διαφύλαξη του ζώντος πολιτισμού της ανθρωπότητας, ο οποίος μεταβιβάζεται προφορικά και εμπειρικά από γενιά σε γενιά.

Μετατοπίζοντας το βάρος από τα μνημεία και τα αντικείμενα στους ανθρώπους, και αναγνωρίζοντας την ανάγκη να διασωθούν οι τοπικές παραδόσεις και η συλλογική μνήμη κάθε κοινότητας, η Σύμβαση της UNESCO για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η οποία υιοθετήθηκε το 2003 από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού, δημιουργεί πρωτίστως ένα προστατευτικό περιβάλλον για τη διασφάλιση της ανάπτυξης και προβολής της ΑΠΚ, δεσμεύοντας τα κράτη-μέλη για ανάληψη συγκεκριμένων ενεργειών.

Συγχρόνως, η αυξημένη αναγνώριση της αξίας των άυλων πολιτιστικών αγαθών, όπως είναι οι χοροί, τα τραγούδια, οι γιορτές, οι τελετές και οι χειροποίητες κατασκευές, εγείρει πλήθος ερωτημάτων, τόσο σε θεωρητικό όσο και πρακτικό επίπεδο. Αυτά αφορούν και αναφέρονται:

α) στις διαδικασίες του εντοπισμού, καταγραφής, διαφύλαξης και ανάδειξης της ΑΠΚ, β) στον ρόλο που διαδραματίζουν σήμερα οι διεθνείς οργανισμοί, οι κυβερνήσεις, οι εμπειρογνώμονες και οι κοινότητες στην παραγωγή, προστασία, διατήρηση και αναδημιουργία της ΑΠΚ, γ) την τουριστική και εμπορική εκμετάλλευσή της, δ) τα θέματα αυθεντικότητας και τυποποίησης, ε) πολιτισμικών ανταλλαγών, στ) διαφοροποίησης και εξέλιξης, ζ) το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά και η) γύρω από το πώς

μοιραζόμαστε γνώσεις και δεξιότητες που έχουν μεταβιβαστεί από τη μία γενιά στην επόμενη.

Η Κύπρος επικύρωσε τη Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 2006, αναλαμβάνοντας συγκεκριμένες δεσμεύσεις για την εφαρμογή της. Στο πλαίσιο των δεσμεύσεων αυτών, έχει εγγράψει μέχρι σήμερα τρία στοιχεία στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO: το Λευκαρίτικο Κέντημα (2009), τα Τσιαττιστά (2011) και τη Μεσογειακή Διατροφή (2013).

Επιπλέον, στοχεύοντας στη διασφάλιση της βιωσιμότητας όλων των ζωντανών παραδόσεων της Κύπρου, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO δημιούργησε, το 2015, τον Εθνικό Κατάλογο ΑΠΚ, για τον εντοπισμό και την καταγραφή των προφορικών παραδόσεων και των παραδοσιακών πρακτικών της Κύπρου, με την ενεργό εμπλοκή των κατοίκων και φορέων των τοπικών κοινοτήτων. Παράλληλα, αναζητώντας νέες προσεγγίσεις και εναλλακτικές προοπτικές για τη μελέτη και μετάδοση της ΑΠΚ, πέραν του πλαισίου της ρητορικής της Σύμβασης, η Επιτροπή έθεσε σε εφαρμογή, τον Σεπτέμβριο του 2013, ένα Πιλοτικό Πρόγραμμα Εκμάθησης Λευκαρίτικου Κεντήματος, το οποίο βασίστηκε στη βιωματική προσέγγιση και μαθητεία κοντά σε ανθρώπους που συνέβαλαν και συμβάλλουν στη διαμόρφωση και συνέχιση της συγκεκριμένης κεντητικής παράδοσης, μίας από τις πιο σημαντικές χειροποίητες κατασκευές της Κύπρου – ταυτισμένες απόλυτα με τον χώρο κατασκευής τους και παγκοσμίως γνωστές.

Εστιάζοντας στην επιτόπια παραμονή των συμμετεχόντων και τη σημασία της συμμετοχής της τοπικής κοινότητας στον σχεδιασμό και την υλοποίησή του, το πρόγραμμα προσπάθησε να παρουσιάσει τις «φωνές» όλων των

εμπλεκόμενων: των κεντητριών, των επαγγελματιών, των μελετητών, και της τοπικής κοινωνίας στην οποία υπάρχει το εν λόγω στοιχείο.

Κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι:

α) να διερευνήσει και να προτείνει, μέσα από διαλογικές και συνεργατικές προσεγγίσεις, καινοτόμους και βιώσιμους τρόπους ανάγνωσης, ερμηνείας, προστασίας και μετάδοσης των προφορικών παραδόσεων και παραδοσιακών πρακτικών της Κύπρου,

β) να επιμορφώσει και να ευαισθητοποιήσει με βιωματικό τρόπο το ευρύ κοινό αλλά και ειδικές επαγγελματικές ομάδες, για τη σημασία της διατήρησης και ανάπτυξης των άυλων πολιτιστικών αγαθών,

γ) να δώσει την ευκαιρία σε ειδικές επαγγελματικές ομάδες να αποκτήσουν βασικές γνώσεις και δεξιότητες, για να παράγουν τις παραδοσιακές χειροτεχνίες αλλά και να αντλήσουν έμπνευση και υλικό με στόχο την αφομοίωση και αξιοποίησή του στο δικό τους πεδίο δράσης και δημιουργίας,

δ) να ενθαρρύνει την επαφή και αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και τους ανθρώπους που συνέβαλαν και συμβάλλουν στη διαμόρφωση, διατήρηση και συνέχιση των υπό μελέτη άυλων στοιχείων, πλησιάζοντας παραδοσιακά μοντέλα άτυπης και προφορικής μάθησης και διδασκαλίας, στα οποία κοινωνική επαφή και μετάδοση γνώσης και δεξιοτήτων συμπλέκονται οργανικά,

ε) να προωθήσει την ενεργό και συστηματική εμπλοκή της τοπικής κοινότητας και των επαγγελματιών και φορέων της

παράδοσης σε δράσεις που στοχεύουν στην προστασία και συνέχισή της, παρέχοντας κοινωνικά και οικονομικά κίνητρα για τη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων,

στ) να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη διαχρονικών δεσμών και συνεργασιών μεταξύ των συμμετεχόντων στο Πρόγραμμα και της τοπικής κοινότητας των Λευκάρων, συμβάλλοντας έτσι στη βιωσιμότητα των αγαθών άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, και τέλος,

ζ) να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για τον επαναπροσανατολισμό και την εξέλιξη των προφορικών παραδόσεων και παραδοσιακών πρακτικών της Κύπρου σε νέα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά αγαθά, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ανανέωση και στον εμπλουτισμό της σύγχρονης κυπριακής πολιτιστικής δημιουργίας.

Τον Σεπτέμβριο του 2015, με τον τίτλο «Λευκαρίτικο Κέντημα, Τρόποι και Μετατροπίες: Αναζητώντας την ανα-βίωση, την ανα-ποίηση και την μετα-τροπία των δεδομένων της πολιτιστικής κληρονομιάς», η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO, σε συνεργασία με τον Δήμο Λευκάρων και τον Σύνδεσμο Παραγωγής και Προβολής Λευκαρίτικου Κεντήματος, διοργάνωσε για τρίτη συνεχή χρονιά το εργαστήρι εκμάθησης λευκαρίτικου κεντήματος, με τη συμμετοχή είκοσι δημιουργών και καλλιτεχνών των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών.

Το πρόγραμμα περιλάμβανε ατομικά και ομαδικά μαθήματα, διαλέξεις και ξεναγήσεις σε θρησκευτικούς, πολιτιστικούς και εμπορικούς χώρους και κτήρια της κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων του τοπικού Μουσείου Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας και του Κέντρου Χειροτεχνίας Λευκάρων. Σκοπός της διοργάνωσης ήταν οι συμμετέχοντες

να συναντηθούν, να αλληλεπιδράσουν, και να μάθουν κοντά σε έμπειρες κεντήτριες των Λευκάρων αλλά και να δημιουργήσουν στη συνέχεια, ένα σύνολο πρωτότυπων έργων που θα αντικατοπτρίζουν και θα αξιοποιούν στοιχεία της τέχνης του λευκαρίτικου κεντήματος, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην προβολή και διατήρηση της παράδοσης, και, αφετέρου στη διεύρυνση και μετατροπή της σε νέα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά αγαθά.

Η έκθεση των έργων πραγματοποιείται στο Κέντρο Χειροτεχνίας των Λευκάρων μεταξύ 30 Οκτωβρίου και 8 Νοεμβρίου 2015. Ο κατάλογος των έργων της εν λόγω έκθεσης, που έχετε στα χέρια σας, αποτελεί ένα επιπλέον εργαλείο για τη διάχυση στόχων και αποτελεσμάτων του προγράμματος του θερινού εργαστηρίου.

Καταληκτικά, αναφέρω ότι η κεντητική παράδοση, υποβαλλόμενη σε διαρκή αναθεώρηση και επινόηση (χαρακτηριστικό της υπόστασης των άυλων στοιχείων στο χώρο και στο χρόνο), περικλείει τις υπέροχες δυνατότητες και απροσδόκητες προοπτικές της ανθρώπινης σκέψης και δημιουργικότητας.

Η επίγνωση της δυναμικής της και η ανακάλυψη και ο επαναπροσδιορισμός των διαφόρων παραμέτρων της, μπορούν να ενισχύσουν τη γνώση και την καινοτομία, παράγοντες καθοριστικούς για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης της.

Ευελπιστούμε ότι η αφοσίωση, το πάθος και οι φρέσκιες ιδέες των δημιουργών και κεντητριών που συμμετείχαν στο εν λόγω πρόγραμμα, θα προσελκύσουν την προσοχή στην αξία της συγκεκριμένης κεντητικής τέχνης και θα κινητοποιήσουν

περισσότερους ανθρώπους για την προστασία και ανάδειξη της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου.

Δρ Αντιγόνη Πολυεική
Λειτουργός Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO



... Ταξίδεψε σε όλα τα μήκη του πλανήτη. Το είδαν και το αγόρασαν βασιλικές οικογένειες, αριστοκράτες, πρόεδροι, πολιτικοί και διανοούμενοι. Το λευκαρίτικο κέντημα βρίσκεται να ταξιδεύει με τα κύματα της Μεσογείου, της Δικής μας θάλασσας - της Mare Nostrum. Οι μαργαρίτες, οι ποταμοί και τα γαζιά του χάνουν το αυστηρό σχήμα τους, βουλιάζοντας μέσα στα κύματα...

(Νίτσα Χατζηγεωργίου)
για τους/τις δημιουργούς

Κατάλογος συμμετεχόντων/συμμετεχουσών στο Εργαστήρι και έργων

Φοίβη Αντωνίου
Μαίρη Αργυρού
Άννα Βασιλείου
Ελένη Θεοφάνους
Κυριάκος Θεοχάρους
Βάσω Θούπου
Στέλλα Καραγιώργη
Elua Keluar
Μαρία Κοφτερού
Αναστασία Λαμπασκή-Ονησιφόρου
Φλώρα Μαυρομάτη
Michelle Παντελή
Στέλιος Παπαμάρκου
Μαρία Ρουσής
Θεοδώρα Φούτρου
Χριστιάνα Χαραλάμπους
Νίτσα Χατζηγεωργίου
Νικολέττα Χριστοδούλου
Κωνσταντίνος Ψευτόδιακος

Κατάλογος κεντητριών που συμμετείχαν στο Εργαστήρι

Χρυστάλλα Θωμά
Μαργαρίτα Κολά
Χρύσω Κολά
Χρυσούλα Κούτα
Καίτη Ονησιφόρου
Ολυμπία Παπανικολάου
Χρυσανθία Στατιώτη
Ευδοκία Σταυρή
Μαργαρίτα Χαραλάμπους

Φοίβη Αντωνίου, «Μαργαρίτα», λιθογραφία, 30 x 42 εκ.



Μαίρη Αργυρού, «May the reel be with you», χαρτονάκι (post-card) και χρωματιστή κλωστή, 10 x 14.5 εκ.

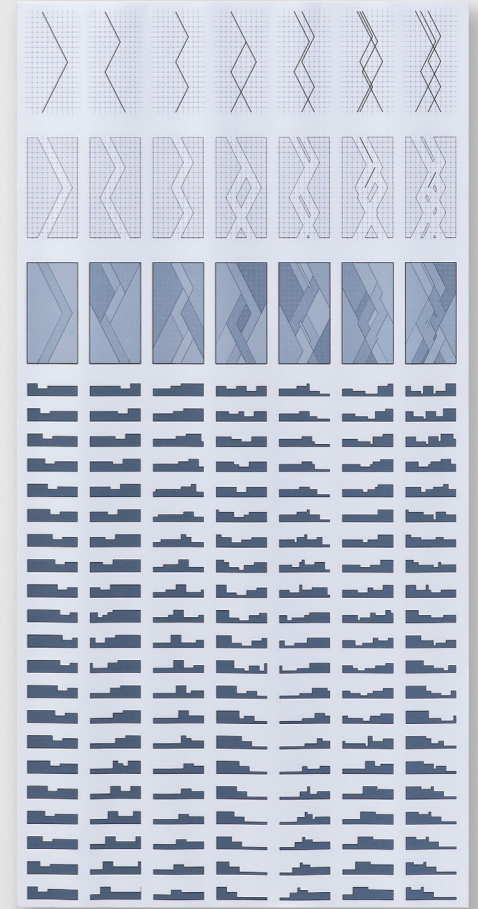
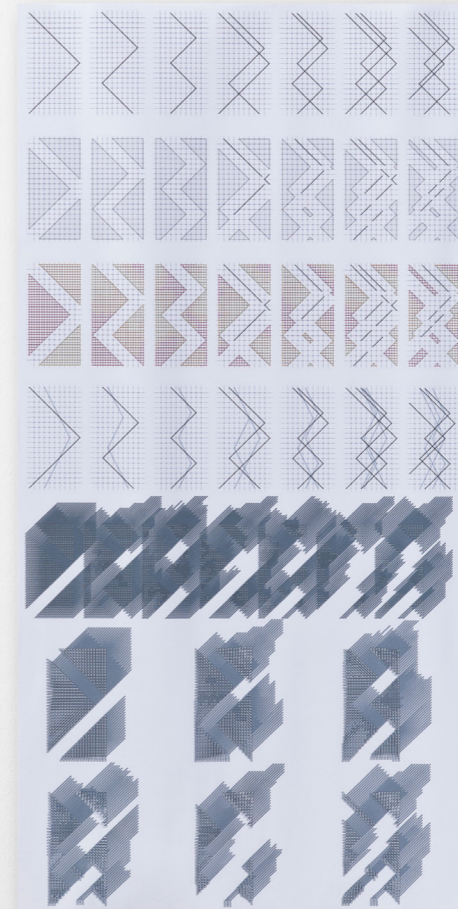


Άννα Βασιλείου

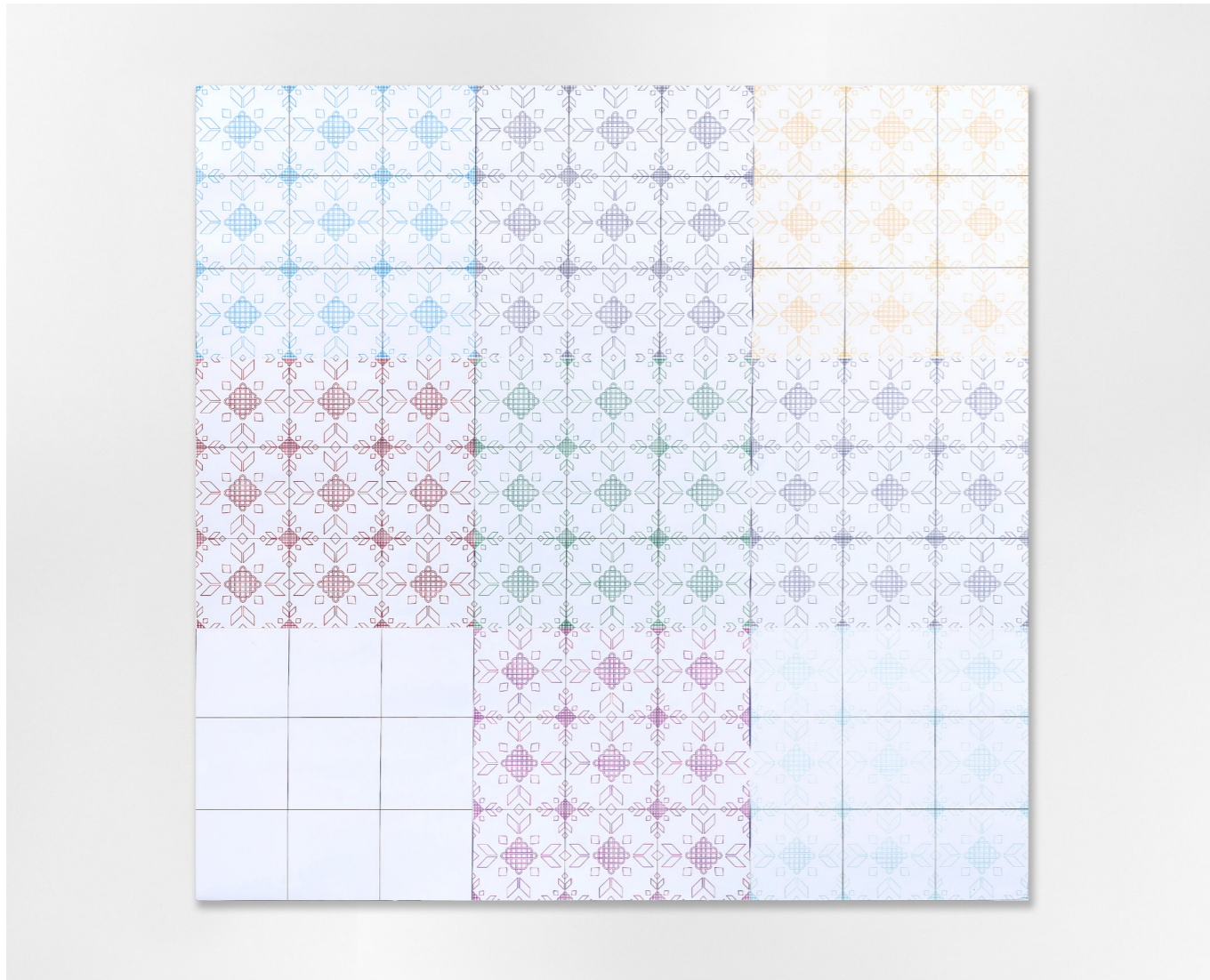
1. «Συνάντηση 2015», μικτή τεχνική, ακρυλικό σε καμβά, 90 x 90 εκ.
2. «Γυναικείο προφίλ με Λευκαρίτικο Κέντημα», κέντημα, 30 x 35 εκ.



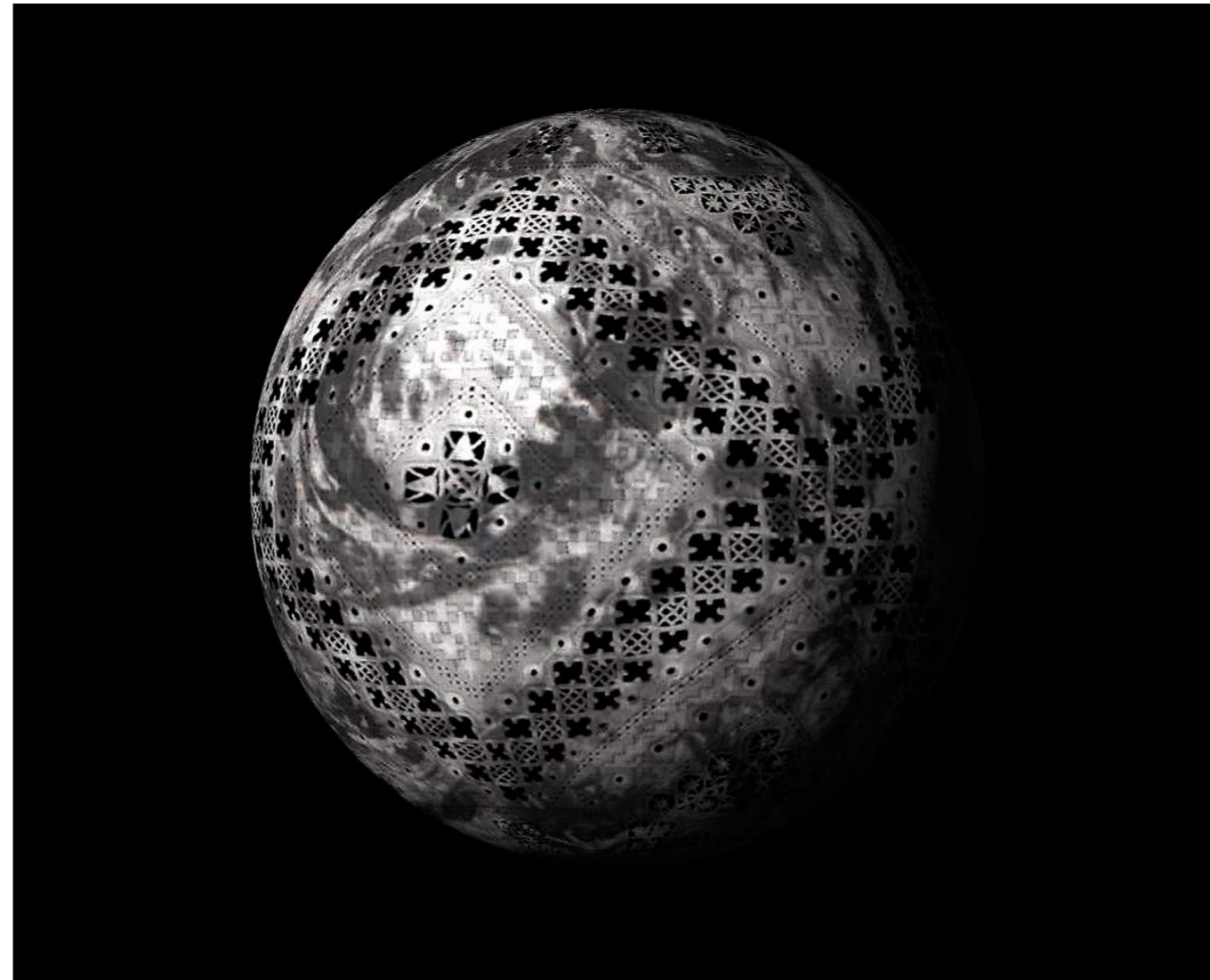
Ελένη Θεοφάνους | Μαρία Ρουσής, «Τι το κάνουν οι αρχιτέκτονες το κέντημα;», ψηφιακή εκτύπωση, χαρτί σε μακετόχαρτο, 30 x 60 εκ.



Ελένη Θεοφάνους | Μαρία Ρουσής, «Τι το κάνουν οι αρχιτέκτονες το κέντημα;», ψηφιακή εκτύπωση, χαρτί σε μακετόχαρτο, 90 x 90 εκ.

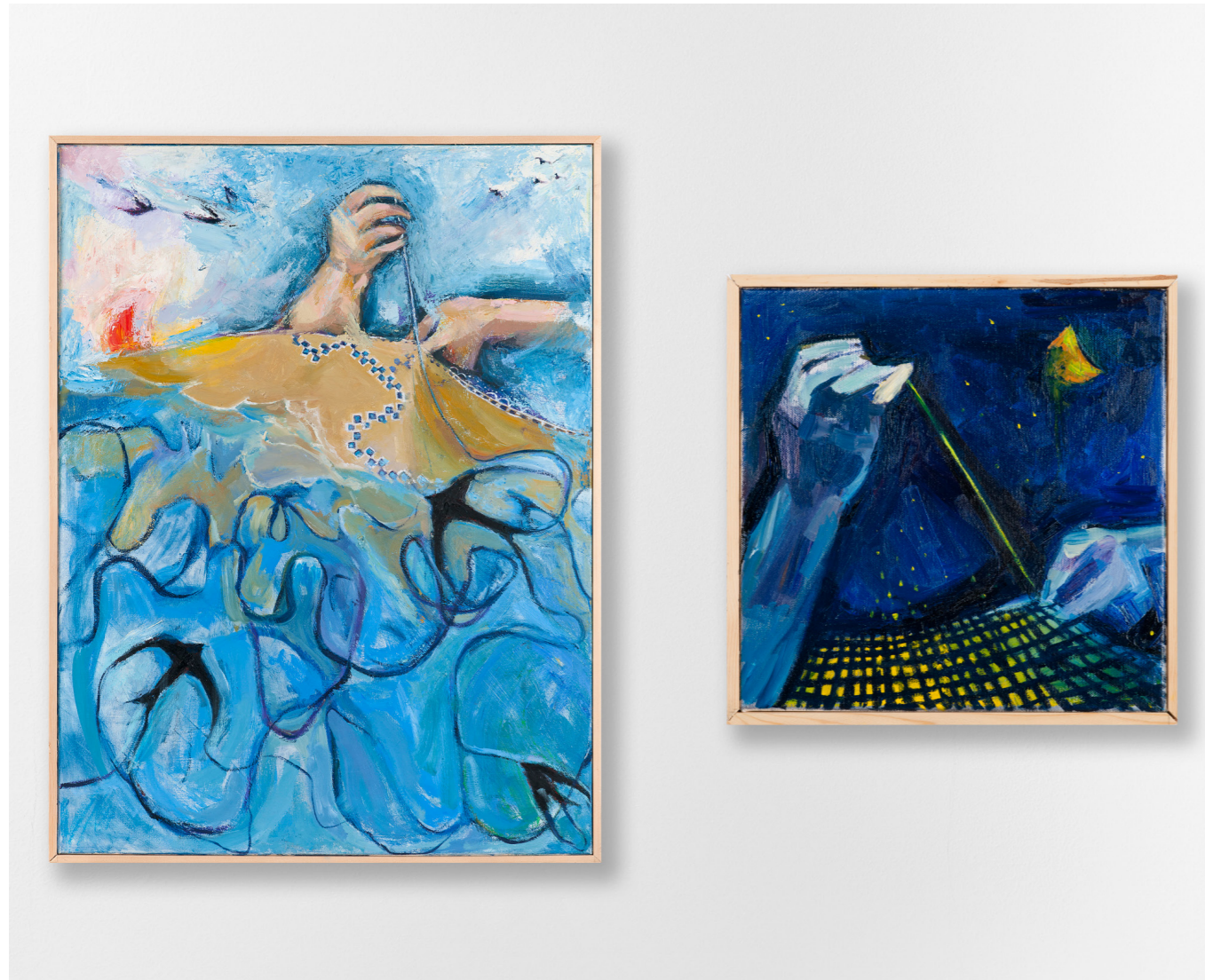


Κυριάκος Θεοχάρους, άτιτλο, video 30" loop



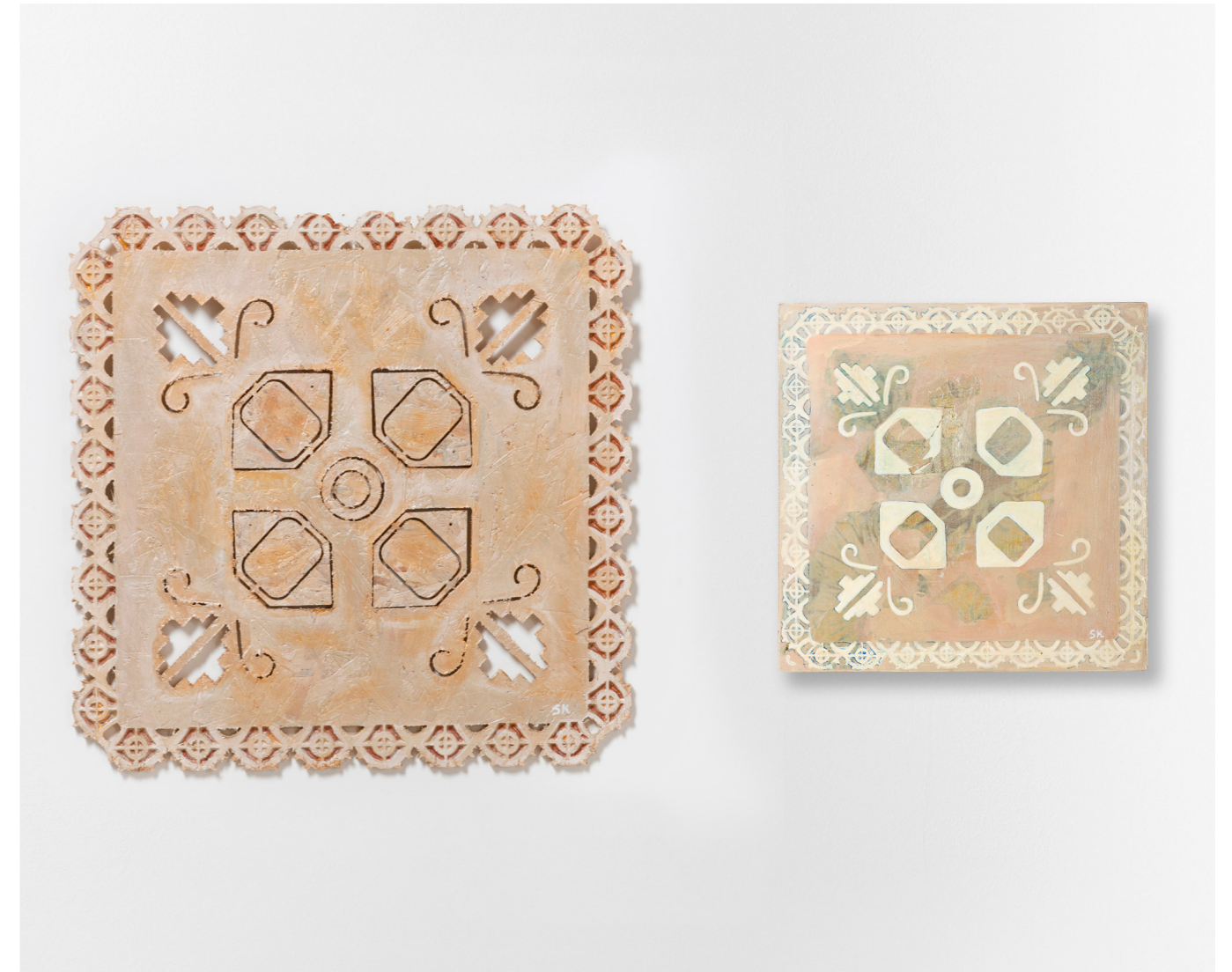
Βάσω Θούπου

1. άτιτλο, λάδι σε καμβά, 80 x 60 εκ.
2. άτιτλο, λάδι σε καμβά, 25 x 25 εκ.



Στέλλα Καραγιώργη

1. «Λευκαρίτικο, το στολίδι της Κύπρου», ακρυλικό σε ξύλο, 60 x 60 εκ.
2. «Λευκαρίτικη ευαισθησία», ακρυλικό σε ξύλο, 30 x 30 εκ.



Ελια Κελuar, «An apple a day ... », ψηφιακό σχέδιο, 54 x 70 εκ.



Μαρία Κοφτερού, άτιτλο, κέντημα, λινό και κλωστή, 40 x 60 εκ.



Αναστασία Λαμπασκή-Ονησιφόρου, «Ασπροπλουμιστρες», κεραμικό (“Αντιγόνη”, 59 x 13 εκ., “Νέδη”, 58 x 12 εκ., “Ευριδίκη”, 59 x 14 εκ.)



Φλώρα Μαυρομάτη
1. «Θαλασσοπούλι Φοίνικας», κέντημα, 23 x 23 εκ.
2. «Μαργαρίτα μαντάλα», κέντημα, 23 x 23 εκ.



Michelle Παντελή, «Κεντηματέμπορας», φωτογραφία, φουσκωτός δακτύλιος για τους βραχίονες, λευκαρίτικο κέντημα, 130 x 90 εκ.



Στέλιος Παπαμάρκου

1. «Auckland, New Zealand», ζωγραφική, ακρυλικά σε καμβά, 60 x 120 εκ.
2. «Ποταμοί», ζωγραφική, ακρυλικά και κλωστή σε καμβά, 50 x 50 εκ.

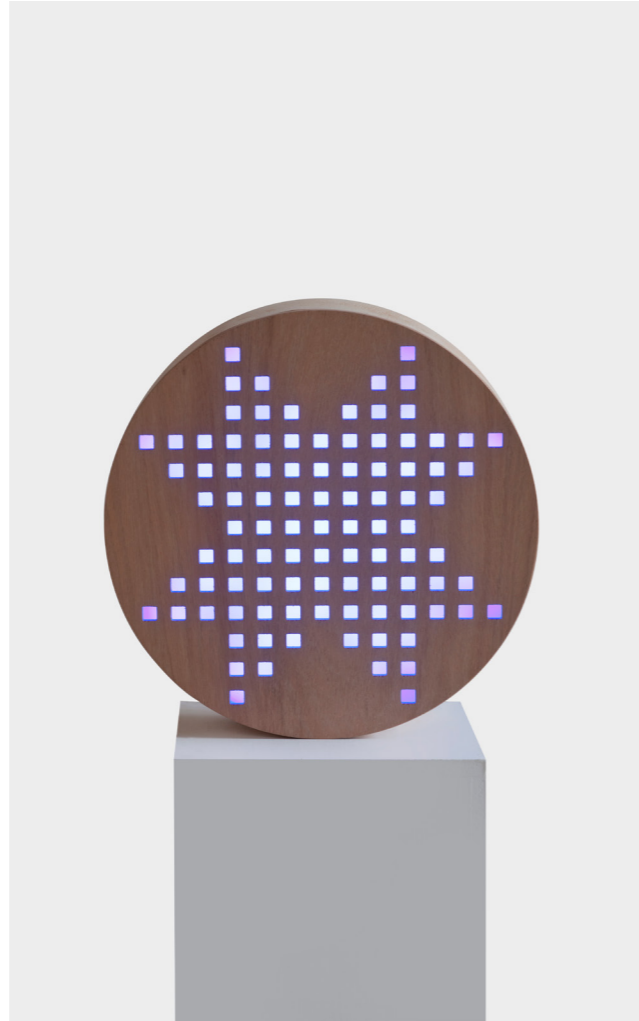


Θεοδώρα Φούτρου

1. «Βουτιά στους “ποταμούς” των Λευκάρων», διαδραστικό μουσικό γλυπτό, ξύλινο ντουλάπι, κοπτό κέντημα σε λινό ύφασμα, κλωστές που αφαιρέθηκαν από το κέντημα, βελόνες, κλωστές ντεμισέ, στερεοφωνικό σύστημα, 65 x 100 x 25 εκ.

μουσική: Αναστασία Guy

2. «Ήλιος», διαδραστικό φωτιστικό γλυπτό, ξύλο, φώτα led σε χρώματα της ίριδας, τηλεχειριστήριο, ακρυλικό, καλώδια, 55 x 15 εκ.

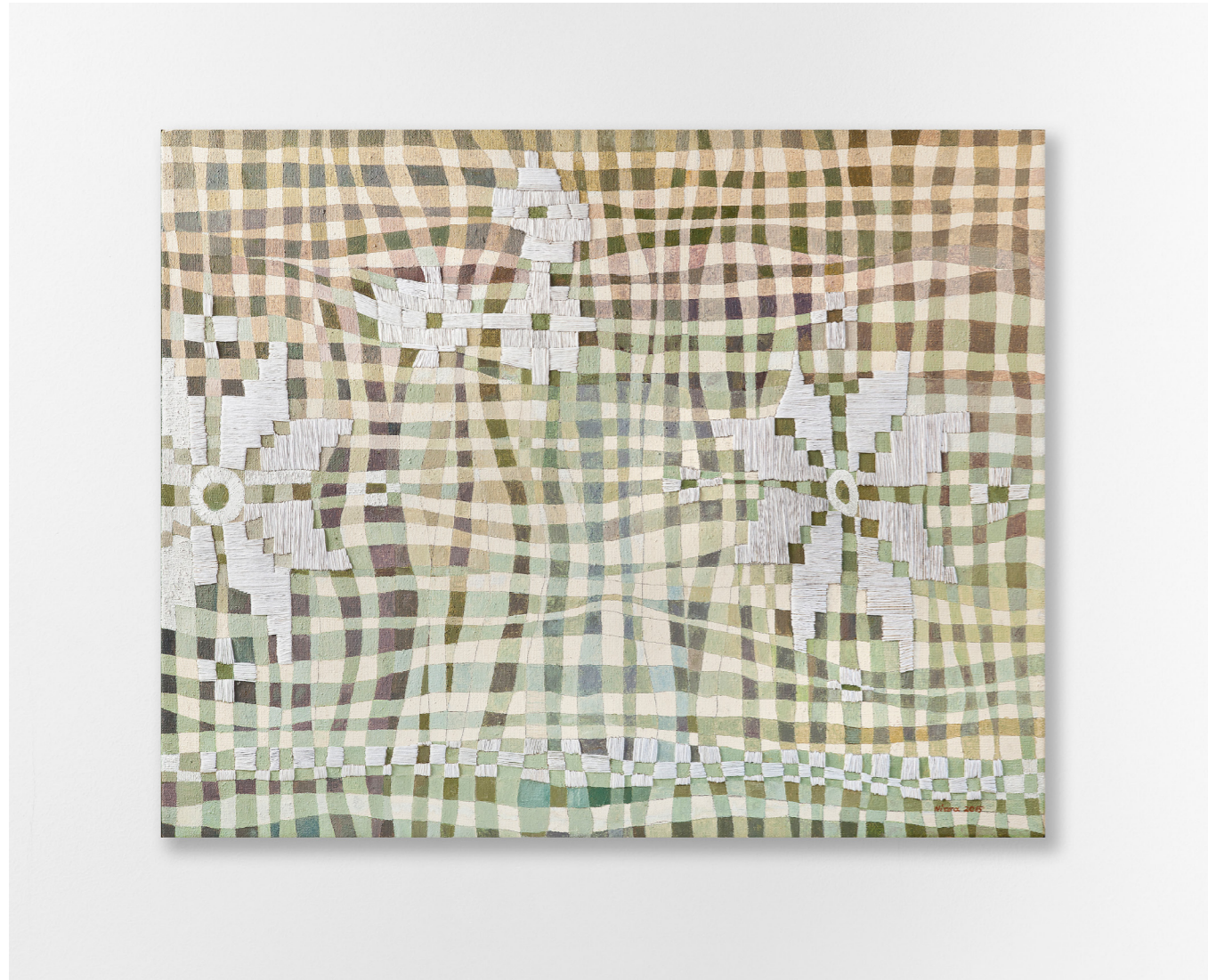


Χριστιάνα Χαραλάμπους

«Λευκά (-ρα) όνειρα», μικτά υλικά, 40 x 120 εκ.



Νίτσα Χατζηγεωργίου, «Mare Nostrum και Λευκαρίτικο», λάδι σε καμβά και νήμα, 120 x 90 εκ.



Νικολέττα Χριστοδούλου, «Παραδοσιακή Στολή», λευκαρίτικο κέντημα, 40 x 80 εκ.



Κωνσταντίνος Ψευτόδιακος, «Flumen», πλαστικό και αλουμίνιο, 60 x 100 x 60 εκ.



Κατάλογος Έκθεσης
Λευκαρίτικο Κέντημα: Τρόποι και Μετατροπές
@ 2015, Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO
Λευκωσία, Κύπρος
ISBN 978-9963-0-0173-6

Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO
Ιφιγενείας 27
2007 Στρόβολος
Λευκωσία
Κύπρος

ISBN 978-9963-0-0173-6